

PROBLÉMY FUNGOVÁNÍ DATOVÝCH SCHRÁNEK

TOMÁŠ PAVLÍČEK

Okresní soud ve Zlíně

Abstract in original language

Příspěvek s názvem „Problémy fungování datových schránek“ si klade za cíl poukázat na problémy spojené s fungováním datových schránek a nastínit některé možnosti jejich řešení v praxi. Rozebírány jsou problémy od ryze praktických, přes ekonomické až po problémy víceméně čistě právní, s nimiž se autor příspěvku setkal při používání datových schránek v rámci doručování písemností v rámci soudního řízení.

Key words in original language

eGovernment, datové schránky, doručování písemností, problémy fungování

Abstract

The object of the report titled "Problems with the operation of data boxes" is to refer to problems linked to the functioning of data boxes and to outline solutions which may help in practice. Various problems which were encountered by the author when using data boxes for the service of summons in civil proceedings involved practical issues, financial problems and pure legal questions which are now detailed herein.

Key words

eGovernment, data boxes, service of summons, operation problems

Úvod

Zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů (dále většinou jen „zákon o elektronických úkonech“) byl do právní úpravy České republiky, počínaje dnem 1. 7. 2009, včleněn jeden ze základních pilířů eGovernmentu, a to systém doručování elektronických dokumentů. Zákon o elektronických úkonech upravuje nejen elektronické úkony (zejména samotné zasílání elektronických zpráv), ale i problematiku dodávání dokumentů prostřednictvím datových schránek, otázky informačního systému datových schránek, autorizovanou konverzi dokumentů a dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob.

Ačkoliv cílem mého příspěvku není tlumočit obsah zákona o elektronických úkonech, je vhodné úvodem provést vymezení některých základních pojmů, tak aby i čtenář, který se v problematice datových schránek běžně nepohybuje, měl možnost do této problematiky proniknout. Elektronickými úkony zákon o elektronických úkonech rozumí elektronické úkony orgánů

veřejné moci (státní orgány, orgány územních samosprávných celků, Pozemkového fondu České republiky a jiných státních fondů, zdravotních pojišťoven, Českého rozhlasu, České televize, samosprávných komor zřízených zákonem, notářů a soudních exekutorů) vůči fyzickým a právnickým osobám, elektronické úkony fyzických osob a právnických osob vůči orgánům veřejné moci a elektronické úkony mezi orgány veřejné moci navzájem, a to prostřednictvím datových schránek. Základními znaky elektronického úkonu je tak provedení úkonu v elektronické podobě, tedy nikoliv v podobě listinné, prostřednictvím datové schránky, mezi vymezenými subjekty. Pod pojem elektronický úkon však nelze zahrnout úkony činěné elektronicky prostřednictvím datových schránek mezi fyzickými osobami, podnikajícími fyzickými osobami a právnickými osobami navzájem. Z těchto úkonů zákon upravuje toliko dodávání dokumentů prostřednictvím datových schránek a i toto ponechává mimo termín elektronický úkon [§ 1 odst. 1 písm. b) zákona o elektronických úkonech]. Datová schránka je elektronické úložiště, které je určeno k doručování orgány veřejné moci, provádění úkonů vůči orgánům veřejné moci a dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob. Pro zjednodušení lze datovou schránku přirovnat k sofistikovanější emailové schránce. Datovou zprávou § 19 zákona o elektronických úkonech rozumí dokumenty orgánů veřejné moci doručované prostřednictvím datové schránky, úkony prováděné vůči orgánům veřejné moci prostřednictvím datové schránky a dokumenty fyzických osob (včetně podnikajících) a právnických osob dodávané prostřednictvím datové schránky. Informační systém datových schránek je pak informační systém veřejné správy, který obsahuje informace o datových schránkách a jejich uživateli. V informačním systému datových schránek je vedena celá řada informací jako např. identifikátory datových schránek, údaje o „majitelích“ datových schránek, údaje o přihlášení oprávněných osob apod. (blíže viz ustanovení § 14 zákona o elektronických úkonech). Konverzí dokumentů je pak úplné převedení dokumentu v listinné podobě do dokumentu obsaženého v datové zprávě nebo datovém souboru (skenování dokumentu), úplné převedení dokumentu obsaženého v datové zprávě do dokumentu v listinné podobě (vytištění dokumentu) a ověření shody obsahu těchto dokumentů a připojení ověřovací doložky.

Ačkoliv datové schránky fungují od listopadu 2009, tedy přibližně rok a půl, vyskytla se v souvislosti s jejich provozem celá řada problémů. O tom, že začátky fungování datových schránek nebyly vůbec jednoduché, svědčí čtyři novelizace, jimiž zákon o elektronických úkonech prošel již v roce 2009. Některé z problémů již byly odstraněny (např. pouze jediná datová schránka orgánu veřejné moci), některé na své odstranění teprve čekají (např. start datových stránek bez návaznosti na elektronické spisy) a jiné z pohledu tvůrců zákona nejspíše problém vůbec nepředstavují a jejich odstranění je v nedohlednu.

Datové schránky bez elektronického spisu

První problém, kterého je možno si v souvislosti s fungováním datových schránek povšimnout, je skutečnost, že činnost datových schránek byla zahájena, aniž by bylo jejich použití spojeno s elektronickým spisem. V současné době jsou vedeny elektronické spisy pouze v rámci insolvenčního řízení dle zákona č.182/2006 Sb., o úpadku a způsobu jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon). V rámci tohoto typu řízení je elektronický spis jediným spisem a spis listinný již není vyhotovován (počínaje lednem 2012 je plánováno spuštění elektronického spisu v rámci civilního soudního, řízení pokud jde o návrhy na vydání elektronických platebních rozkazů). Za takové situace se pak výhody datových schránek projeví naplno. Na druhou stranu ostatní typy řízení (správní i soudní) stojí na spisech listinných. Ačkoliv jsou i v těchto případech většinou všechny úkony prováděné orgánem, jenž vede řízení, vyhotovovány a uchovávány v elektronické podobě v elektronických systémech (např. ISAS, GINIS apod.), nejsou tím eliminovány negativní dopady odtržení datových schránek od elektronického spisu, spočívající ve zvýšených nákladech na tisk a převod dokumentů do elektronické podoby (záměrně nepoužívám výraz konverze dokumentů). Jedná se zejména o náklady spojené s tiskem elektronických dokumentů, neboť je-li spis veden v listinné podobě, musí být všechny dokumenty, které do příslušného spisu patří, vytištěny a do spisu založeny v listinné podobě. Učiní-li tak právnická osoba podání prostřednictvím datové schránky, přenesla náklady, které by měla s vyhotovením podání na orgán, jenž vede řízení. K samotným nákladům na tisk (toner, papír a opotřebení tiskárny) je nutno připočítat mzdové náklady na obsluhu tisku. Také vznikají mzdové náklady v případě převádění listinných dokumentů do podoby elektronické, která je prováděna pouze za účelem zaslání této písemnosti jinému subjektu (u dokumentů, které byly příslušnému orgánu zaslány v listinné podobě). Subjekt na druhé straně (správní orgán, soud, právnická osoba apod.) následně ve valné většině případů opět provádí vytištění či konverzi těchto dokumentů zpět do listinné podoby. Je pravdou, že doručování prostřednictvím datových schránek je mnohem levnější, než doručování listinných zásilek (náklady na doručení soudní zásilky zaslání poštou s potvrzením o doručení představují částku 34, resp. 36,- Kč za jednu zásilku v závislosti na typu zásilky, oproti částce 17,- Kč za jednu zásilku doručenu prostřednictvím datové schránky) avšak vzniklá úspora je zcela konzumována zvýšenými náklady popsány výše. Pozitivem je, že v případě přechodu na spis vedený pouze v elektronické podobě, uvedená negativa z větší části pominou (zůstane jen převod listin či konverze listin do elektronického dokumentu).

Datové schránky některých subjektů

Tato oblast v sobě zahrnuje hned několik dílčích problémů. Úvodní, týkající se datové schránky orgánu veřejné moci (§ 6 zákona o elektronických úkonech), byl zákonem č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony

v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech, který nabyl účinnosti dne 24. 7. 2010, odstraněn. Avšak zpoždění v tomto směru způsobilo nejednomu orgánu veřejné moci v praxi nemalé potíže. Původní úprava v zákonu o elektronických úkonech stanovovala pro každý orgán veřejné moci pouze jednu datovou schránku. Zejména pro katastrální úřady s jejich katastrálními pracovišti a úřady práce s jejich detašovanými pracovišti tato situace přinesla zásadní problémy s distribucí pošty, tedy s rozdělováním zásilek pro jednotlivá pracoviště nacházející se v různých městech. V praxi se pak vyskytl i problém s obecními úřady s rozšířenou působností. V rámci obecního úřadu obce s rozšířenou působností fungují Orgány sociálně-právní ochrany dětí tzv. OSPOD (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Z pohledu zákona o elektronických úkonech je obec i obecní úřad (bez ohledu na jeho typ) jedním orgánem veřejné moci a měl tak dle „staré“ úpravy pouze jednu datovou schránku. Když pak v rámci předběžného opatření bylo ze strany soudu doručováno orgánu sociálně-právní ochrany dítěte do datové schránky obce, neboť obecní úřad, který plní funkci tohoto orgánu datovou schránkou nedisponoval, bylo uvedené doručení odvolacím soudem shledáno v rozporu se zákonem č. 99/1963 Sb., občanským soudním řádem, ve znění pozdějších předpisů (dále většinou jen „o.s.ř.“ nebo „občanský soudní řád“) a předběžné opatření bylo z tohoto důvodu zrušeno. Jak už jsem však zmínil, uvedené problémy byly již odstraněny, neboť dle současné právní úpravy (§ 6 odst. 2 zákona o elektronických úkonech) Ministerstvo vnitra ČR (dále většinou jen „ministerstvo“) zřídí orgánu veřejné moci na jeho žádost další datovou schránku či datové schránky, a to do tří dnů ode dne podání žádosti.

Samostatnou a dosti širokou kapitolu v rámci problematiky datových schránek některých subjektů pak představují datové schránky advokátů. Ustanovením § 31 odst. 3 zákona o elektronických úkonech byl zakotven odklad povinného zřízení datové schránky pro advokáty a daňové poradce a to do 31. 12. 2012. Do tohoto data ministerstvo advokátu či daňovému poradci zřídí datovou schránku pouze na jeho žádost. Takto stanovené úprava postrádá jakoukoliv logiku a je pouze důkazem síly advokátní lobby. Pokud by advokáti měly zřízeny datové schránky povinně, stejně jako exekutoři či notáři, odstranilo by to mnoho problémů při doručování písemností a také přispělo ke snížení nákladů veřejné moci na doručování písemností. Někteří advokáti mají zřízenou datovou schránku, ale nikoliv jako advokáti, nýbrž jako fyzické osoby. Vzhledem k tomu, že identifikační znaky fyzické osoby a osoby advokáta s ohledem na stejné jméno, příjmení, datum narození a v některých případech i shodné sídlo advokáta s místem jeho bydliště, jsou prakticky totožné, je problematické i rozlišení těchto subjektů a zejména v počátcích fungování datových schránek tak často docházelo k doručování písemností určených advokátu do datové schránky fyzické osoby. Přitom je zřejmé, že kdyby při hledání datové schránky byly informačním systémem datových schránek nalezeny dvě datové schránky pro tutéž osobu, lustrující osobu by tato skutečnost upozornila, že zadaná

kritéria pro identifikaci nejsou dostatečná a pokračovala by tak v zjišťování, která z datových schránek je ta správná. K tomuto se pak v rámci činnosti soudů připojili problémy s informačním systémem, který zprostředkovává přesun informací z datové schránky soudu do informačního systému okresních soudů (ISAS) a když byla takto mylně zjištěná datová schránka přiřazena osobě advokáta, ostatní běžní uživatelé informačního systému soudu tuto skutečnost již prakticky nemohli zjistit a automaticky opakovali doručení do „špatné“ datové schránky resp. doručovali do datové schránky, ačkoliv měla být písemnost doručována poštou. Obdobné komplikace pak způsobily datové schránky advokátních kanceláří právnických osob, kdy advokátní kancelář v rámci níž advokát působí, jež je právnickou osobou, má datovou schránku povinně zřízenou, samotný advokát, jemuž má být doručováno tuto povinnost nemá a zejména v počátcích docházelo k doručování písemností do datových schránek advokátních kanceláří na místo samotným advokátům. Každému čtenáři je pak jistě zřejmé, že takové doručení nemá příslušné účinky, které s doručením spojuje procesní předpis, a to nejen občanský soudní řád.

Z tohoto pohledu je pak více než racionálním požadavkem zrušení příslušné zákonné výjimky pro advokáty a daňové poradce, což v konečném důsledku zlevní doručování nejen v rámci soudního řízení. Důvodem je skutečnost, že část advokátů (přibližně polovina) již v současné době svá podání zasílá elektronicky se zaručeným elektronickým podpisem, a tato skupina by pak svá podání činila prostřednictvím datové schránky. Zbylá část advokátů pak zasílá svá podání písemně (nemají důvěru k elektronickým prostředkům nebo tyto plně neovládají), přičemž tato skupina by tak činila i za situace, kdyby měli zřízenou datovou schránku, kterou by používali toliko k doručování písemností ze strany orgánu veřejné správy. V konečném důsledku by tak nedošlo ke zvýšení nákladů na tisk podání (procento elektronických podání by zůstal přibližně stejný) a došlo by pouze k mírnému nárůstu nákladů na převod písemných dokumentů do dokumentů elektronických, což by však bylo vyváženo (resp. převáženo) úsporou za doručení.

Platnost elektronického podpisu datové zprávy

Každá datová zpráva zasláná prostřednictvím datové schránky musí být opatřena elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb (uznávaný elektronický podpis) nebo elektronickou značkou založenou na kvalifikovaném systémovém certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb (uznávaná elektronická značka) dle zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o elektronickém podpisu“). Důvodem je skutečnost, že datová zpráva není opatřena klasickým podpisem či razítkem orgánu veřejné moci a uznávaný

elektronický podpis či uznávaná elektronická značka umožňuje jednoznačně identifikovat odesílatele datové zprávy.

Doba platnosti kvalifikovaného certifikátu, jakož i kvalifikovaného systémového certifikátu je omezena na dobu jednoho roku. V praxi však často docházelo k případům, že datová zpráva byla zaslána s uznávaným elektronickým podpisem či uznávanou elektronickou značkou jejichž kvalifikovaný certifikát byl v době odeslání datové zprávy, jakož i v době jejího dodání do datové schránky adresáta, platný, avšak v době provádění konverze dokumentu (datové zprávy) do listinné podoby, při které subjekt provádějící konverzi (nejčastěji Česká pošta s.p.) ověřuje kvalifikovaný certifikát (systémový certifikát) a následně platnost uznávaného elektronického podpisu nebo platnost uznávané elektronické značky, již certifikát platný nebyl a subjekt provádějící konverzi tuto konverzi s ohledem na nedostatek platnosti certifikátu neprovedl. Ve snaze vyřešit tento problém je od začátku roku 2011 k datovým zprávám připojováno tzv. kvalifikované časové razítko vstupu (§ 12b zákona o elektronickém podpisu) jehož platnost je tři roky a které prokazuje, že v době „podpisu“ dokumentu byl kvalifikovaný certifikát (systémový certifikát) platný. Prakticky však datová zpráva po připojení uznávaného elektronického podpisu či uznávané elektronické značky a časového razítka vykazovala z pohledu systému provádějícího konverzi dokumentu de facto dva elektronické podpisy. Do nedávna tak nebylo možné provést konverzi dokumentu opatřeného „dvěma elektronickými podpisy“. Podle posledních informací však byl i tento problém odstraněn a konverzi dokumentů opatřených „dvěma zaručenými elektronickými podpisy“ lze v současné době běžně provádět. Otázkou zůstává, zda-li bude možné provést konverzi dokumentu do listinné podoby po uplynutí platnosti kvalifikovaného časového razítka. Osobně se neodvažuji odpověď odhadnout, avšak pravdu zcela jistě zjistíme na začátku roku 2014, kdy pozbudou platnosti první kvalifikovaná časová razítka vstupu.

Právní otázky související s doručením do DS

V souvislosti s doručováním dokumentů do datových schránek se vyskytlo hned několik právních otázek, jež přinášejí výkladové obtíže. Doručování dokumentů do datové schránky upravuje ustanovení § 17 zákona o elektronických úkonech. Dle odst. 1. uvedeného ustanovení umožňuje-li to povaha dokumentu, orgán veřejné moci doručuje jinému orgánu veřejné moci prostřednictvím datové schránky, pokud se nedoručuje na místě. Umožňuje-li to povaha dokumentu a má-li fyzická osoba, podnikající fyzická osoba nebo právnická osoba zpřístupněnu svou datovou schránku, orgán veřejné moci doručuje dokument této osobě prostřednictvím datové schránky, pokud se nedoručuje veřejnou vyhláškou nebo na místě. Poslední věta odst. 1 pak stanoví, že doručuje-li se způsobem podle tohoto zákona, ustanovení jiných právních předpisů upravující způsob doručení se nepoužijí. Připouštějí-li jiné právní předpisy doručování prostřednictvím

datových schránek, pořadí způsobů doručování stanovené těmito právními předpisy zůstává ustanovením odst. 1 nedotčeno (ust. § 17 odst. 2 zákona o elektronických úkonech). Pokud tedy není doručována např. cihla, dokument vytesaný do kamene či utajovaná skutečnost, povaha dokumentu umožňuje doručování prostřednictvím datové schránky, a není-li doručováno na místě či veřejnou vyhláškou, je nutno doručovat prostřednictvím datové schránky (má-li osoba, jíž má být doručováno, datovou schránku zřízenou), pokud jiný právní předpis nestanoví jiné pořadí způsobů doručování.

První otázkou je, co zákonodárce zamýšlel pojmem „doručení na místě“. Občanský soudní řád staví na první místo (před datovou zprávou) doručení u jednání nebo jiného soudního úkonu (úkony soudu nařízené a provedené podle § 115 nebo § 214 anebo § 243; jiným úkonem je pak např. výslech u dožádaného soudu, ohledání na místě samém, přípravné jednání, nahlížení do spisu, poskytnutí informace o stavu řízení apod.). Správní řád pak v tomto smyslu žádnou výjimku nezná. Zatímco díkce občanského soudního řádu nepřináší výkladové potíže, u doručení na místě není zřejmé, zda-li pouze jinými slovy vyjadřuje totéž, co obsahuje o.s.ř. (jednání orgánu veřejné moci nebo jiný úkon tohoto orgánu) či je tento pojem širší a zahrnuje např. situace, kdy si osoba, jíž je písemnost určena, tuto sama u orgánu veřejné moci vyzvedne apod. Z důvodové zprávy k ustanovení § 17 odst. 1 lze zjistit, že „úmyslem zákonodárce“ byla výjimka pro doručení při „úkonu (tj. při osobním jednání dojde i k předání dokumentu)“. Osobně však mám za to, že spojení „doručení na místě“ má širší obsahový význam a při „extrémním“ výkladu může znamenat jakékoliv doručení, které je spojeno s nějakým místem, což je prakticky každé doručení (vyjma doručení elektronickými způsoby, neboť tyto způsoby doručení nejsou spojeny „s existujícím místem“). Připouštím, že takový výklad jde však proti smyslu úpravy obsažené v zákoně o elektronických úkonech, na druhou stranu by se ale nejednalo o první takový případ v právním řádu ČR. V tomto smyslu by tak stávající právní úpravě vůbec neuškodila jistá precizace, spočívající v nahrazení spojení „doručení na místě“ přesnější formulací „při jednání či jiném úkonu orgánu veřejné moci“ apod.

Další otázka postihuje situaci, kdy orgán veřejné moci doručuje písemnost určenou osobě či orgánu veřejné moci prostřednictvím provozovatele poštovních služeb ačkoliv jsou splněny zákonné podmínky pro doručení datovou zprávou do datové schránky (např. zaslání omylem v důsledku chybně provedené lustrace vlastníků datových schránek apod.). Zjednodušeně jde o to, zda-li je doručením písemnosti zhojeno porušení § 17 zákona o elektronických úkonech a ustanovení § 45 o.s.ř. Bohužel jednoznačnou odpověď na tuto otázku nelze nalézt ani v zákoně o elektronických úkonech, ani v občanském soudním řádu a tak nezbyvá než se zamyslet nad smyslem úpravy doručování. Smyslem doručení dle o.s.ř. je zajištění ochrany práv účastníka (stejně tak i dle správního řádu) tak, aby měl možnost se s písemností seznámit a k této se vyjádřit. Smyslem úpravy

zákona o elektronických úkonech je pak zajištění doručení písemnosti. Ani jednomu z uvedených účelů neodporuje výklad, že v případě faktického doručení písemnosti (tedy nikoliv fikcí) osobě či orgánu veřejné moci v rozporu z výše uvedenými ustanoveními zákonů, je faktickým převzetím písemnosti porušení těchto zákonných ustanovení zhojeno. Opačný výklad by na víc nabýval lehce absurdního rozměru, když by adresát fakticky disponoval písemností, kterou osobně převzal, ale tato by mu z pohledu zákona nebyla doručena. Na druhou stranu pokud by však písemnost měla být namísto do datové schránky doručena např. prostřednictvím provozovatele poštovních služeb a to fikcí doručení (náhradním doručením), nedochází dle mého názoru ke zhojení porušení § 17 zákona o elektronických úkonech a § 45 o.s.ř., tak jako v případě fyzického převzetí zásilky, neboť dochází k porušení legitimního očekávání „vlastníka“ datové schránky, spočívající v tom, že mu do datové schránky bude ze strany orgánu veřejné moci doručováno.

Od výše uvedeného je pak nutno odlišit situace, kdy je při doručení písemnosti vyloučeno její náhradní doručení (fikce doručení) a adresátu se nepodaří písemnost do datové schránky doručit, protože se do ní nepřihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu (dále jen „oprávněná osoba), jak vyplývá z ustanovení § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech. V tomto případě se jak z pohledu zákona o elektronických úkonech, tak z pohledu o.s.ř. i správního řádu jedná o předpokládanou situaci, kdy povaha dokumentu neumožňuje jeho doručení do datové schránky (dokument nelze doručit fikcí a oprávněná osoba se do datové schránky nepřihlašuje), a proto lze přistoupit k doručení písemnosti prostřednictvím provozovatelem poštovních služeb či prostřednictvím doručovatele apod. Otázkou však je, po uplynutí jaké doby, po kterou písemnost „leží“ v datové schránce bez vyzvednutí, lze přistoupit k jinému způsobu doručení písemnosti. Osobně mám za to, že by nemělo být přistoupeno k doručení písemnosti jiným způsobem dříve, než uplyne 10 dnů ode dne dodání dokumentu do datové schránky, s ohledem na legitimní očekávání „vlastníka“ datové schránky ve vztahu k obecným úložním dobám dokumentů v datové schránce.

Další právní problém související s datovými schránkami představují dokumenty, které mohou být prostřednictvím datové schránky doručovány. Problematiku formátů datových zpráv upravuje vyhláška č. 194/2009 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek, ve znění pozdějších předpisů, a to konkrétně příloha č. 3 této vyhlášky s názvem: „Přípustné formáty datové zprávy dodávané do datové schránky“. Ve vyhlášce je upraveno celkem 26 přípustných formátů datové zprávy, z nichž 23 je textových či grafických, dva jsou zvukové a jeden zvukově obrazový (Waveform Audio format – wav, MPEG-1 Audio Layer 2/ Layer 3 – mp2 / mp3, Moving picture Experts Group Phase 1/ Phase 2 – mpeg1/mpeg2). Z výše uvedeného žádný právní problém nevyplývá, avšak pouze do doby, než nahlédneme do ustanovení § 18

zákona o elektronických úkonech. Zatímco neškodné ustanovení odst. 1 umožňuje fyzickým osobám, podnikajícím fyzickým osobám a právnickým osobám provádět úkony vůči orgánu veřejné moci, má-li zpřístupněnu svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky, ustanovení odst. 2 nenápadně doplňuje, že úkon učiněný oprávněnou osobou nebo pověřenou osobou (pokud tomu odpovídá rozsah jejich oprávnění), prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný. Jedinou výjimku z posledně uvedeného pak představuje situace, kdy jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob.

Z uvedeného pak jasně vyplývá, že pošle-li osoba (fyzická, podnikající fyzická či právnická) prostřednictvím datové schránky návrh na zahájení řízení či jiné podání pouze v některém ze zvukových či v obrazově zvukovém formátu jedná se z pohledu ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech o písemný úkon podepsaný příslušnou osobou. Uvedené skutečnost je v rozporu s úpravou obsaženou v ustanovení § 42 o.s.ř. (resp. s výkladem uvedeného ustanovení), dle kterého by takové podání bylo podáním, jež je nutno následně (ve lhůtě 3 dnů) písemně doplnit. Zákon o elektronických úkonech je ve vztahu k občanskému soudnímu řádu zákonem speciálním a proto má v tomto směru přednost. Je tak nutno učinit závěr, že zatímco nahrávka ve formátu wav doručená na nosiči CD či jako příloha elektronické zprávy opatřené zaručeným elektronickým podpisem není písemným podáním a jedná-li se o podání ve věci samé, je nutno toto ve lhůtě 3 dnů písemně doplnit (jinak k němu soud nepřihlíží), to samé podání učiněné prostřednictvím datové zprávy je podáním písemným a podepsaným, tedy bez nutnosti toto písemně doplňovat. Je pak otázkou, co si s takovou nahrávkou počít. Pravděpodobně bude nutné takovou nahrávku nechat přepsat (na náklady orgánu veřejné moci, v tomto případě soudu) a opatřit doložkou, že se jedná o přepis datové zprávy, aby mohla sloužit jako „základ“ spisu (písemného) a v tištěné podobě tuto doručit ostatním účastníkům řízení, jež nedisponují datovou schránkou. S ohledem na uvedené by bylo vhodné novelizovat ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech tak, aby písemná podepsaná forma byla přiřknuta pouze formátům, které umožňují zachycení textu a nikoliv pouze zvukového či obrazově zvukového záznamu.

Ekonomická úskalí projektu DS

Ekonomickým úskalím datových schránek představuje omezená doba uložení datové zprávy v datové schránce. Tuto problematiku upravuje ustanovení § 6 vyhlášky 194/2009 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek, dle něhož doba uložení datové zprávy v datové schránce činí 90 dnů ode dne, kdy se do této datové schránky přihlásila osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění k dokumentu obsaženému v datové zprávě přístup. V případě dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a

právnických osob navzájem činí doba uložení datové zprávy v datové schránce 90 dnů ode dne dodání zprávy. Je-li do datové schránky přístupováno prostřednictvím elektronického systému spisové služby nebo jiné elektronické aplikace s užitím systémového certifikátu, doba uložení datové zprávy v datové schránce činí 90 dnů ode dne, kdy bylo do této datové schránky přistoupeno prostřednictvím elektronického systému spisové služby nebo jiné elektronické aplikace s užitím systémového certifikátu (§ 6 odst. 2 vyhlášky).

Stručně řečeno uplynutím 90 dnů ode dne přihlášení do datové schránky (případně dodání datové zprávy do datové schránky) je datová zpráva z datové schránky smazána. Fakt, že většinu datových zpráv uživatel datové schránky potřebuje i po uplynutí uvedené lhůty např. z důvodu účetních (faktury apod.) či právních (např. se jedná o exekuční titul) snad není třeba ani zmiňovat. Možností uživatele datové schránky jak nepřijít o doručené datové zprávy je použití datového trezoru nebo provedení autorizované konverze dokumentu. Datový trezor je doplňková služba České pošty, jehož výhodou je automatické přesouvání datových zpráv starších 90 dnů z datové schránky do zvláštního uložení, kde je možno s datovými zprávami dále pracovat (např. v nich vyhledávat, třídit apod.). Nevýhodou tohoto systému je fakt, že jej nabízí pouze Česká pošta s.p. a dále cena datového trezoru, která činí 1.200,- Kč bez DPH za rok při kapacitě 100 datových zpráv, 5.400,- Kč bez DPH za rok při kapacitě 500 datových zpráv či 48.000,- Kč bez DPH za rok při kapacitě 5000 datových zpráv. Autorizovaná konverze dokumentů pak představuje nástroj pro kvalifikované převedení dokumentu z elektronické podoby do listinné podoby a naopak. Autorizovanou konverzi dokumentů provádí komerčně opět pouze Česká pošta s.p. Pokud uživatel provádí konverzi ve větším rozsahu je možno tuto provádět i bez přítomnosti uživatele datové schránky na pobočce České pošty za více než přátelskou cenu 30,- Kč za každou započatou stránku konvertované listiny.

Existuje ještě třetí cesta, o níž se však v oficiálních dokumentech věnovaných datovým schránkám (o oficiálních internetových stránkách www.datoveschranky.info ani nemluvě) příliš nedočetete, je možnost uložení datových zpráv do vlastního počítače a to bezplatně. Oficiální internetové stránky v tomto směru dokonce do jisté míry klamou uživatele, když u služby datový trezor uvádí: “ Pouze v Datovém trezoru můžete zprávy doručené do Vaší datové schránky archivovat, filtrovat a dále s nimi v trezoru pracovat bez obav, že budou z důvodu uplynutí lhůty 90 dnů smazány.”¹ I u datových zpráv uložených na vlastním počítači je možno následně provést konverzi dokumentů, samozřejmě za příslušný poplatek.

Výše uvedené však představuje problém pro fyzické osoby, podnikající fyzické osoby a právnické osoby, neboť orgány veřejné moci většinou

---

¹ <http://www.datoveschranky.info/aditivni-sluzby/>

užívají elektronického systému spisové služby nebo jiné elektronické aplikace v rámci níž datové zprávy uchovávají a díky vzdálenému přístupu k Czechpointu mohou sami provést autorizovanou konverzi dokumentu zdarma bez omezení počtu konverzí. Uvedené ekonomické úskalí brání většímu rozšíření datových schránek mezi fyzickými a právníckými osobami. S ohledem na uvedené by nebylo od věci zavedení možnosti provedení jedné autorizované konverze datové zprávy do listinné podoby zdarma (v ceně datové zprávy) a to u dokumentů, jejichž listinná podoba opatřená ověřovací doložkou o ověření shody elektronického a listinného dokumentu, je nezbytná (např. rozhodnutí soudu či správního orgánu apod.).

Problémy informačních systémů justice

V souvislosti s fungováním datových schránek se v praxi vyskytly i další problémy, které však nelze připisovat samotným datovým schránkám ani jejich informačnímu systému. Příkladem těchto problémů mohou být problémy, které se vyskytly v rámci justice a jež je nutno připsat nedokonalosti informačního systému justice, který zajišťuje propojení informačního systému datových schránek s informačními systémy soudů (např. ISAS apod.) – dále většinou jen „informační systém justice“.

V první řadě je nutno zmínit počítání lhůt dle ustanovení § 57 o.s.ř. Dle odst. 2 věta druhá uvedeného ustanovení případně-li konec lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. V kontextu s ustanovením § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech, dle něhož nepřihlásí-li se do datové schránky osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup do datové schránky, ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty, je s ohledem na absenci zvláštního ustanovení o počítání lhůt v zákoně o elektronických úkonech logickým a také správným výklad, že případně-li poslední den deseti denní lhůty vymezené v § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech na sobotu neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Je s podivem, že informační systém justice ani po více než roce a půl fungování datových schránek tuto skutečnost neakceptoval, ustanovení § 57 odst. 2 věta druhá o.s.ř. nerespektuje a doručení „fikcí“ vykazuje i na soboty, neděle či svátky. Větším problémem však je, že tento problém se do širšího povědomí v justici dostal až na začátku roku 2011 (tedy po více než 14 měsících fungování datových schránek).

Dalším problémem pak byla absence přenosu údaje o rozsahu oprávnění osoby, která se přihlásila do datové schránky. Z výstupu informačního systému justice tak nebylo dříve znatelné, zda se do datové schránky přihlásila osoba oprávněná ve smyslu § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech či osoba pověřená ve smyslu ustanovení § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech. Stejně tak nebylo možno z informačního

systemu ani zjistit rozsah oprávnění osoby, která se do datové schránky přihlásila (v případě osoby pověřené). Tento problém byl do listopadu 2010 způsoben absencí těchto údajů v informačním systému datových schránek, a proto se tento údaj nemohl ani přenášet do informačního systému justice. Po odstranění tohoto problému z informačního systému datových schránek pak trvalo jeho odstranění z informačního systému justice dalších 5 měsíců (do března 2011). V kombinaci s absencí údajů o způsobu zaslání datové zprávy (zda byla datová zpráva zaslána do vlastních rukou či nikoliv), které nebylo možno z informačního systému justice vyčíst do konce roku 2010 a informacemi Ministerstva spravedlnosti ČR o vyznačování způsobu doručení datové zprávy v informačním systému justice při jejich odesílání (tedy že není nutno vyznačovat doručení do vlastních rukou adresáta) nelze ani odhadnout, kolik dokumentů zasílaných ze strany soudů nebylo vlastně vůbec platně doručeno. V praxi tak dokumenty, u nichž je vyloučena možnost náhradního doručení (např. platební rozkaz, či usnesení dle ustanovení § 114b o.s.ř.), a u kterých nebylo vyznačeno doručení do vlastních rukou adresáta, mohly být „doručeny“ i přihlášením osoby pověřené, jejichž rozsah oprávnění je neopravňoval k přístupu k dodanému dokumentu. Naštěstí se tento problém vyskytl pouze u dokumentů, u kterých bylo vyloučeno náhradní doručení. U ostatních dokumentů došlo ke zhojení případného vadného doručení dokumentu nejpozději uplynutím lhůty 10 dnů dle ustanovení § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech. Pozitivem je také fakt, že většina osob, které disponují datovou schránkou, nepoužívají institutu pověřené osoby a pro vstup do datové schránky užívají pouze oprávněných osob (resp. jejich oprávnění).

Posledním problémem spojeným s datovými schránkami a informačním systémem justice souvisí s podáními fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob vůči soudům ve smyslu ustanovení § 18 zákona o elektronických úkonech. Pokud osoba zaslala své podání soudu prostřednictvím datové zprávy, elektronický systém justice do března 2011 vykazoval ověření či neověření elektronického podpisu. Tento údaj bylo možno vyčíst z identifikátoru elektronického podání doručného na elektronickou podatelnu, kde byl vyznačen tučně, přičemž velikost písma byla dvojnásobná oproti ostatnímu textu. Teprve koncem roku 2010 se do širšího povědomí v justici dostala informace, že tento údaj ověřuje elektronický podpis Ministerstva spravedlnosti ČR a nikoliv odesílatele. V praxi se tak pravděpodobně vyskytuje nejedno podání, jež vůči soudu učinila prostřednictvím datové zprávy osoba, jejíž rozsah zákonných oprávnění neodpovídal učiněnému úkonu (např. účetní zaslal žalobu na dlužníka), avšak soud takové podání s ohledem na ověření elektronického podpisu Ministerstva vnitra ČR akceptoval, ačkoliv nebyly splněny zákonné podmínky. Počínaje březnem 2011 došlo ke změně podoby identifikátoru elektronického podání doručného na elektronickou podatelnu, avšak ověření údaje o skutečném odesílateli (zda-li to byla osoba oprávněná, pověřená či úplně jiná) z něj znatelná stále není. Při zvýšeném úsilí je tento údaj však zjistitelný z informačního systému justice.

Co dodat závěrem?

Závěrem mého příspěvku mi pak nezbývá než konstatovat, že datové schránky jsou velice zajímavým projektem s úžasným potenciálem. Jejich problémem však je špatné načasování jejich spuštění bez návaznosti na ostatní souvislosti, zejména elektronické spisy a absence dostatečného testování, neboť testování a doladování systému v rámci „ostrého provozu“ není nejen z pohledu justice vhodné a způsobuje tak nemalé množství problémů. Pokud se však problémy spojené s fungováním datových schránek, z nichž některé jsem popsal výše, podaří odstranit, budou datové schránky z mého pohledu velkým přínosem nejen pro justici, ale i pro celou veřejnou správu.

Literature:

- <http://www.datoveschranky.info>

Contact – email

tpavlicek@osoud.zln.justice.cz